

IRIS Network

IRIS uMREŽAvanje

Civilno društvo za zaštitu korisnika u sistemu upravljanja migracijama

Vodič za upućivanje i pružanje socijalnih usluga migrantima u Republici Srbiji

Projekat finansira Evropska unija

Vodič za upućivanje i pružanje socijalnih usluga migrantima u Republici Srbiji

Izdavač: Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland e.V.
Antifašističke borbe, 14/8, Novi Beograd 11070, Srbija
www.asb-see.org, mail: asb.serbia@asb-see.org
Tel: +381 (0) 11 231 06 77
Fax: +381 (0) 11 311 73 18

Urednik: Maša Mitrović

Autor: Žarko Šunderić

Tiraž: 250

Beograd, 2018.godina

Sva prava zadržana. Sadržaj ove publikacije se može slobodno koristiti ili kopirati u nekomercijalne svrhe uz obavezno navođenje izvora.

Ova publikacija je izrađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Ovaj projekat je finansiran od strane Evropske unije

IRIS uMREŽAvanje – Civilno društvo za zaštitu korisnika u sistemu upravljanja migracijama

Period implementacije: decembar 2017 – april 2021

Vodeći partner: Inicijativa za razvoj i saradnju (IDC), Srbija; **Partneri na sprovođenju Projekta:** ASB SEE (Nemačka), LIR CD (Bosna i Hercegovina), Otvorena Porta – La Strada (bivša Jugoslovenska Republika Makedonija), Inicijativa ARSIS (Albanija) i SOS Podgorica (Crna Gora)

Mesto sprovođenja Projekta: Srbija, Bosna i Hercegovina, bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Albanija, Crna Gora i države članice EU

Opšti cilj Projekta: Osnaživanje organizacija civilnog društva (OCD) kako bi bili efikasni i odgovorni nezavisni akteri u društvu i jačanje njihovih kapaciteta za dijalog sa institucijama koje utiču na kreiranje politika i proces odlučivanja.

Specifični ciljevi Projekta: a) **jačanje uticaja civilnog društva** putem osnaživanja **kapaciteta organizacija civilnog društva koje su pružaoci usluga** za aktivno angažovanje u cilju zaštite korisnika u sistemu upravljanja migracijama; b) angažovanje u strukturiranom građanskom dijalogu na svim nivoima sa institucijama koje promovišu **uključivanje OCD u javno donošenja odluka** i reformске procese kako bi se poboljšalo pružanje usluga migrantskoj populaciji.

Ciljne grupe: 1) IRIS mreža; 2) Najmanje **200 članova OCD koje su pružaoci socijalnih usluga** u državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 3) Najmanje **20 OCD u** državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 4) **Ugrožene i marginalizovane grupe i pojedinci** uključujući sve kategorije migranata u državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 5) **10 resornih ministarstava** za socijalnu zaštitu i upravljanje migracijama u regionu Zapadnog Balkana; 6) **200 javnih funkcionera** u državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 7) **Donosioci odluka na nivou Evropske unije i na nacionalnom nivou** u državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 8) Najmanje **20 novinara** u državama korisnicama IPA sredstava obuhvaćenim Projektom; 9) **Šira javnost** u državama obuhvaćenim Projektom.

Krajnji korisnici: 1) Ministarstva nadležna za upravljanje migracijama i sprovođenje politika socijalne zaštite; 2) Kancelarije nadležne za saradnju sa organizacijam civilnog društva u 5 zemalja Zapadnog Balkana; 3) Jedinice lokalne samouprave u regionu Zapadnog Balkana; 4) OCD koje su pružaoci socijalnih usluga; 5) Institucije EU, različite mreže sa sedištem u državama članicama EU, organizacije i zainteresovane strane uključene u proces socijalnog uključivanja i pitanja vezana za migracije; 6) Mediji; 7) Korisnici socijalnih usluga na lokalnom nivou.

Rezultati: 1. Povećan kvalitet socijalnih i pravnih usluga koje pružaju OCD kroz aktivnosti izgradnje kapaciteta; 2. Povećana otpornost i socijalna kohezija lokalnih zajednica kroz inicijative umrežavanja civilnog društva; 3. Jačanje nacionalne/regionalne koordinacije OCD i javnih institucija u upravljanju migracijama; 4. Uticaj na reformske procese u regionu Zapadnog Balkana kako bi se poboljšalo pružanje usluga migrantskoj populaciji.

Glavne aktivnosti: Stub 1. Izgradnja kapaciteta; Stub 2. Uticaj politika; Stub 3. Podizanje svesti

0 IRIS mreži

Regionalna mreža za jačanje kvaliteta u pružanju socijalnih usluga (IRIS), osnovana 2012, je jedina regionalna mreža koja okuplja OCD pružaoce socijalnih usluga u jugoistočnoj Evropi. Sastoji se od 7 nacionalnih mreže pružaoca različitih socijalnih usluga u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Kosovu*, Crnoj Gori i Srbiji i okuplja 203 organizacije - članice koje pružaju različite vrste socijalnih usluga za stara i iznemogla lica, osobe sa invaliditetom, djecu/omladina u riziku, žene žrtve nasilja, Rome, migrante i tražioce azila i druge članove ugroženih društvenih grupa. Cilj IRIS mreže je jačanje uloge organizacija civilnog društva pružaoca socijalnih usluga širom jugoistočne Evrope i kreiranje okruženja u kom su ove organizacije prepoznate kao partneri od strane javnog sektora. Osim toga, IRIS mreža ima za cilj da omogući dinamičnom civilnom društvu aktivno učestvovanje u javnoj raspravi o demokratiji, ljudskim pravima, socijalnoj inkluziji i vladavini prava sa dovoljnim kapacitetima da utiče na kreiranje politike i procese odlučivanja. Mreža se usredsređuje na povećanje posvećenosti i kapaciteta mreža organizacijama civilnog društva (OCD) kako bi doprinele većoj participaciji građana i njihovom uticaju na procese reforme javnog sektora putem analize, praćenja i zastupanja, kao i jačanja mreža OCD koje se bave pružanjem socijalnih usluga.

Sadržaj

Sažetak	7
ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR U VEZI SA ZAŠTITOM PRAVA MIGRANATA I PRUŽANJEM USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE U REPUBLICI SRBIJI	9
Pregled stanja	9
Strateški i zakonodavni okvir migracione politike u Republici Srbiji	10
Institucionalni okvir migracione politike u Srbiji i drugi važni akteri	13
Uloga međunarodnih organizacija i agencija Ujedinjenih nacija	15
ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KAO PRUŽAOCI USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE MIGRANTIMA I DRUGIM RANJIVIM GRUPAMA	17
Sistem usluga socijalne zaštite u Srbiji	17
Usluge socijalne zaštite i migranti	19
OCD kao pružaoci usluga socijalne zaštite	20
OCD kao pružaoci usluga socijalne zaštite izbeglicama i migrantima	21
KLJUČNI IZAZOVI U VEZI SA PRUŽANJEM USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE, SA FOKUSOM NA USLUGE ZA MIGRANTE	23
PREPORUKE ZA DELOVANJE NA NACIONALNOM NIVOU	25
Unapređivanje sistema usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji	25
Unapređivanje usluga za podršku migrantima u Republici Srbiji	26
PREPORUKE ZA DELOVANJE NA REGIONALNOM NIVOU	27
LITERATURA	28

Migracije proces koji je naglašen i trajno prisutan u Republici Srbiji. Srbija je u poslednje tri decenije bila suočena sa burnim i turbulentnim migracionim kretanjima.

Poslednjih nekoliko godina terminom migrant najčešće obuhvata izbeglice i migrante iz ratom zahvaćenih područja na Bliskom i Srednjem Istoku (najčešće iz Sirije, Iraka i Avganistana), koji su u velikom broju prošli kroz Srbiju takozvanom Balkanskom rutom.

Iako veliki broj lica u Srbiji traži međunarodnu zaštitu, još uvek je veoma mali broj onih koji odlučuju da u Srbiji trajno i ostanu. Najveći izazov u procesu zbrinjavanja i integracije izbeglica i migranata u Republici Srbiji predstavlja povećan broj maloletnika bez pratnje, koji su izloženi povećanom riziku od trgovine ljudima.

U Srbiji postoji 5 stalnih i 14 privremenih prihvatnih centara (od kojih su 4 trenutno neaktivna)¹ za tražioce azila i migranata, sa ukupnim kapacitetom za smeštaj migranata iznosi 6.000 kreveta. Svim oblastima migracione politike u Republici Srbiji rukovodi Komesarijat za izbeglice i migracije. Pored Komesarijata, nekoliko ministarstava veoma aktivno učestvuju u procesu zaštite migranata.

Jedinice lokalne samouprave imaju važnu ulogu u integraciji migranata i ostvarivanju njihovih prava. Na lokalnom nivou opštine i gradovi su formalno osnovali Savet za migracije.

Iako ključnu ulogu u bavljenju izbeglicama i migrantima na lokalnom nivou imaju institucije, one nemaju dovoljno kapaciteta da odgovore na potrebe svih korisnika u izbegličkoj i migrantskoj populaciji. Iz tog razloga se kao važni akteri pojavljuju međunarodne i domaće nevladine organizacije. Svi relevantni akteri u Srbiji u oblasti podrške migrantima saraduju sa mehanizmom za koordinaciju Sistema UN u Srbiji koji se bavi krizom tj. Tematskom grupom UN za izbeglice.

Postojeći strateški i zakonski okvir u Srbiji obuhvata ključne oblasti integracije izbeglica i migranata. Međutim, u procesu implementacije javlja se niz izazova počev od jezičke i kulturološke barijere do ostvarivanja zakonskih prava. Imajući u vidu ograničenost postojećih kapaciteta institucija koje se bave pružanjem usluga socijalne zaštite, organizacije civilnog društva (OCD) se javljaju kao ključni partner institucija u ovoj oblasti.

Organizacije civilnog društva su nosioci brojnih inicijativa i projekata u oblasti zaštite izbeglica i migranata u Srbiji. Najčešće se pojavljuju kao pružaoci različitih oblika podrške posebno osetljivim grupama migranata i njihovim porodicama. Veliki deo aktivnosti OCD su i obuke za zaposlene u javnom sektoru, preciznije u sistemima koji pružaju podršku migrantima, kao i za predstavnike drugih OCD koje rade sa migrantima

1) - Šid, Dimitrovgrad, Divljana, Preševo. Više informacija na: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/55034>

Osnovu zakonodavnog okvira sistema usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji predstavlja Zakon o socijalnoj zaštiti uz druge propise. Usluge socijalne zaštite su jednim delom u nadležnosti republičkog nivoa, a delom u nadležnosti lokalnih samouprava. Jedinice lokalne samouprave (JLS) izdvajaju nedovoljna sredstva za ove namene, relativno mali broj korisnika je obuhvaćen uslugama, mnoge usluge su privremene i neodržive. Evropska komisija u poslednjem izveštaju za Srbiju (2018) upozorava da su dostupnost i kvalitet usluga u zajednici ostali veoma ograničeni i nejednaki.

Ukupni rashodi za usluge socijalne zaštite u 2015. godini iznosili su približno 2,6 milijardi dinara. Namenski transferi sa centralnog nivoa obezbeđuju dodatna sredstva iz nacionalnog budžeta za finansiranje usluga socijalne zaštite u nadležnosti JLS. Do sada nije sprovedena sveobuhvatna evaluacija namenskih transfera, zbog čega je teško dati precizniju procenu njihovog učinka.

Migranti, registovani pri ulasku u Srbiju, po propisima Republike Srbije imaju pravo na korišćenje usluga socijalne zaštite u Srbiji u jednakoj meri kao i njeni građani. Međutim, u praksi se usluge socijalne zaštite izbeglicama i migrantima pružaju u veoma malom obimu. Situaciju u vezi sa ostvarivanjem usluga za migrante dodatno komplikuje jezička i kulturološka barijera, zbog čega je neophodno obezbediti kulturne medijatore/prevodioce i voditi računa o rodnom aspektu prilikom obezbeđivanja bilo kakve podrške migrantima.

Centri za socijalni rad, kao ključna institucija sistema socijalne zaštite ne mogu da unaprede položaj najugroženijih bez povezivanja sa institucijama u drugim sektorima i sa OCD.

Postojeći ljudski i materijalni resursi u institucijama sistema nisu dovoljni za adekvatnu podršku migrantima u Republici Srbiji.

Naglašeni problem u vezi sa položajem migrantske populacije predstavlja izloženost izbegličke populacije različitim oblicima nasilja. Kod rešavanja ovog problema posebno treba voditi računa o položaju dece. Takođe, ključni izazovi u vezi sa pružanjem usluga migrantima su loši uslovi života u centrima za smeštaj i često nedovoljna osetljivost osoblja koje u centrima.

Neophodno je dalje unapređivati politike i kapacitete za sprovođenje usluga socijalne zaštite u Srbiji kako bi se omogućila veća dostupnost i kvalitet usluga. U tom smislu, neophodno je unapređivanje regulatornog okvira, jačanje postojećih mehanizama za sprovođenje usluga uključujući i unapređivanje sistema finansiranja usluga.

Što se tiče usluga za migrante, neophodno je unaprediti informisanje migranata o njihovim pravima i uslugama koje im stoje na raspolaganju. Takođe, potrebno je osnažiti saradnju između aktera u pogledu razmene podataka i koordinisanja ovog pitanja na lokalnom nivo i pružiti sveobuhvatnu podršku lokalnim zajednicama u sprovođenju programa integracije.

Na nivou Zapadnog Balkana je važno uspostavljanje instrumenata za redovnu razmenu iskustava o politikama, institucionalnim i praktičnim rešenjima. Takođe, potrebno je podsticati razvoj regionalnih mehanizama za rano upozoravanje u vezi sa položajem migranata, razmenu podataka o položaju migranata i uspostavljanje stalnog foruma za diskusije u cilju donošenja boljih odluka.

ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR U VEZI SA ZAŠTITOM PRAVA MIGRANATA I PRUŽANJEM USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE U REPUBLICI SRBIJI

Pregled stanja

Dolazak izbeglica iz bivše Jugoslavije i interno raseljenih lica sa Kosova, kao i emigracija velikog broja stanovnika u države Zapadne Evrope i Severne Amerike su trendovi koji su obeležili devedesete godine dvadesetog veka. U proteklih nekoliko godina, Srbija se suočila i sa tražiocima azila iz zemalja Azije i Afrike i ilegalnim migrantima, ali i povratnicima po osnovu Sporazuma o Readmisiji. Svih ovih godina se nastavlja izrazit trend depopulacije ruralnih područja². Migracije su proces koji je naglašen i trajno prisutan u Republici Srbiji.

Termin migrant korišćen u širem smislu odnosi se na izbeglice, interno raseljena i raseljena lica, povratnike u okviru Sporazuma o readmisiji, tražioce azila, lica koja su u potrebi za međunarodnom zaštitom, žrtve trgovine ljudima, itd. Poslednjih godina se pod

terminom migrant uglavnom misli na izbeglice i migrante iz ratom zahvaćenih područja na Bliskom i Srednjem Istoku (najčešće iz Sirije, Iraka i Avganistana), koji su u velikom broju prošli kroz Srbiju takozvanom Balkanskom rutom.

Počev od polovine 2015. godine, više hiljada ljudi dnevno prelazilo granice i ulazilo u Srbiju, krećući se ka severu zemlje, bez naročitog zadržavanja sve do 9. marta 2016. godine kada su granice zatvorene. Nakon toga, broj tražilaca azila u Republici Srbiji se drastično smanjio³. Najranjivije grupe među navedenim grupacijama migranata su samohrane majke sa decom, trudnice i porodilje, maloletnici bez pratnje, odvojena deca, osobe sa invaliditetom i stariji, zbog čega posebnu pažnju treba obratiti na njihov položaj⁴.

2) - <http://www.kirs.gov.rs/articles/migo.php?type1=59&lang=SER&date=0>

3) - Prema podacima KIRS, broj migranata je smanjen sa 12.811 u 2016. godini na 6.195 u 2017. godini.

4) - Migracioni profil za 2017. godinu, <http://www.kirs.gov.rs/docs/aktuelno/Migracioni%20profil%20Republike%20Srbije%20za%202017.pdf>

Iako se Srbija trenutno suočava sa velikim brojem lica koja traže međunarodnu zaštitu, još uvek je veoma mali broj onih koji odlučuju da trajno ostanu u Srbiji. Od više od milion ljudi koji su prošli ili se i dalje nalaze u Srbiji, do polovine 2017. godine azil je zatražilo samo 1.796 lica⁵. Očekuje se da će broj migranata koji odlučuju da trajno ostanu u Srbiji u budućnosti biti veći, imajući u vidu sve teži pristup teritorijama država članica EU.

U vezi sa azilantima poseban problem predstavlja povećan broj maloletnih izbeglica/tražilaca azila bez pratnje, koji su izloženi povećanom riziku od trgovine ljudima. Iako ne postoje objedinjeni službeni podaci o broju takve dece na teritoriji Srbije, procenjuje se da je samo u prvih šest meseci 2015. godine pristiglo više od 3.000 dece migranata, od kojih su preko 1.300 bili maloletnici bez pratnje⁶. Devojčice i žene migrantkinje i izbeglice se nalaze

u posebno teškom položaju i suočavaju se sa povećanim rizikom od eksploatacije i nasilja. Istraživanja pokazuju da je 67% žena i devojčica u centrima za azil i prihvatnim centrima iskusilo neki oblik fizičkog ili seksualnog nasilja⁷.

Druga u ovom trenutku veoma značajna kategorija migranata su povratnici po sporazumu o readmisiji⁸. Prema evidenciji Ministarstva unutrašnjih poslova, u 2017. godini, primljeno je 3.458 zahteva za readmisiju, od toga broja, 2.725 zahteva je dobilo saglasnost, a u istom periodu povratak je ostvarilo 3.933 državljana Republike Srbije⁹. Od ukupnog broja primljenih zahteva za readmisiju u 2017. godini, čak 67% povratnika dolazi iz Nemačke, potom iz Austrije i Holandije, a preko 94% povratnika evidentirano je u Kancelariji za readmisiju na Aerodromu Nikola Tesla. Oko 76% povratnika u 2017. godini je romske nacionalnosti¹⁰.

Strateški i zakonodavni okvir migracione politike u Republici Srbiji

Strateški okvir koji obuhvata pitanja migracija u Srbiji čini nekoliko strateških dokumenata¹¹: Strategija za upravljanje migracijama (2009), Strategija suprotstavljanja iregularnim migracijama

za period od 2018. do 2020. godine, Strategija reintegracije povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji (2009), Strategija integrisanog upravljanja granicom u Republici Srbiji 2017-2020,

5) - <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/124/drustvo/2761306/ivanisevic-azil-u-srbiji-zatrazilo-samo-1796-migranata.html>

6) - Europe Refugee Emergency – Briefing note on Unaccompanied and separated children, UNHCR, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Europerefugeecrisis-briefingnoteonunaccompaniedandseparatedchildren.pdf>

7) - NVO Atina, 2017. Nasilje nad ženama i devojčicama u izbegličkoj i migrantskoj populaciji u Srbiji, Beograd

8) - Nakon stupanja na snagu jedinstvenog Sporazuma o readmisiji sa EU 1. januara 2008. godine, veliki broj državljana Republike Srbije je vraćen iz zemalja EU. Među ovim licima ima osoba koje su izgubile zakonski osnov boravka na teritoriji neke od država članica EU, ali se ipak dominantno radi o licima koja su zatražila azil na teritoriji država članica EU nakon vizne liberalizacije (Migracioni profil 2017).

9) - <http://www.kirs.gov.rs/docs/migracije/migracioni%20profil%202017.pdf>

10) - Detaljnije videti podatke iz Izveštaja 2018. na: http://www.kirs.gov.rs/docs/read/lzvestaj_2018.pdf

11) - Sva navedena strateška dokumenta je moguće pronaći na sledećim linkovima: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678 i <http://www.kirs.gov.rs/articles/navigate.php?type1=14&lang=SER&date=0>

Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava za period od 2017. do 2022. godine, Nacionalna strategija za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period 2015–2020, Strategija očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu (2011) i Strategija održivog opstanka i povratka na Kosovo i Metohiju (2010).

Praktična pitanja migracionih politika u Republici Srbiji u najvećoj meri se zasnivaju na načelima definisanim Zakonom o upravljanju migracijama (2012)¹². Pored toga, ključni zakoni koji definišu oblast rada sa migrantima su Zakon o strancima¹³, Zakon o izbeglicama¹⁴ i Zakon o azilu i privremenoj zaštiti¹⁵, Krivični zakonik¹⁶, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja¹⁷, Zakon o socijalnoj zaštiti¹⁸, Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹⁹, Porodični zakon²⁰, itd. Zakon o azilu i privremenoj zaštiti²¹ (2018) donet je u cilju usklađivanja propisa sa međunarodnim standardima i Direktivama EU koje uređuju oblast azila, kao i uspostavljanja efikasnog sistema azila Republike Srbije i smanjenja mogućnosti za zloupotrebu preciznijim definisanjem uslova kao i postupka azila.

12) - http://www.kirs.gov.rs/docs/Zakon_o_upravljanju_migracijama.pdf

13) - https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_strancima.html

14) - http://www.kirs.gov.rs/docs/Zakon_o_izbeglicama.pdf

15) - <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-azilu-i-privremenoj-zastiti.html>

16) - http://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

17) - https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.pdf

18) - https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_socijalnoj_zastiti.html

19) - http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html

20) - https://www.paragraf.rs/propisi/porodicni_zakon.html

21) - <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-azilu-i-privremenoj-zastiti.html>

22) - <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/migranti/Plan%20Vlade0001.pdf>

23) - http://www.paragraf.rs/izmene_i_dopune/280717-odluka_o_izmenama_i_dopunama_odluke_o_obrazovanju_radne_grupe_za_resavanje_problema_mesovitih_migracionih_tokova.html

Pozicija Republike Srbije na tzv. Balkanskoj ruti uticala je na donošenje dodatnih okvira za delovanje u situaciji velikog priliva migranata. Kada je u julu 2015. godine broj migranata u Srbiji naglo počeo da raste, osim postojećeg zakonskog okvira bilo je neophodno usvojiti niz specifičnih podzakonskih akata koji će regulisati rad sa migrantima u ključnim oblastima njihove integracije.

Vlada Srbije je usvojila Plan reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata²² u kome su identifikovani nadležni organi, organizacije i institucije, kao i oblasti njihovog rada u slučaju brzog povećanja broja migranata i tražilaca azila u zemlji. Ovaj plan uključuje mere i aktivnosti koje treba preduzeti, kao i ljudske, finansijske i druge resurse neophodne za obezbeđivanje hitnog smeštaja i neometanog pristupa pravima. Novi Plan reagovanja u slučaju povećanog broja migranata za period od oktobra 2016. do marta 2017. godine²³ se zasniva na novim pretpostavkama u vezi sa migrantskom populacijom: da je nekontrolisani tranzit izbeglica i migranata preko zemalja Zapadnog Balkana zaustavljen, da će se broj ilegalnih ulazaka u Srbiju značajno smanjiti, kao i da najveći broj izbeglica i migranata neće

percipirati Srbiju kao zemlju u kojoj bi želeli da traže azil.

Vlada Srbije je 2016. godine usvojila Uredbu o načinu uključivanja u društveni, kulturni i privredni život lica kojima je priznato pravo na utočište²⁴, a 2018. godine Uredbu o načinu uključivanja u društveni, kulturni i privredni život lica kojima je odobreno pravo na azil²⁵. Migrantima je obezbeđena neophodna zdravstvena i socijalna zaštita, a veća je senzibilisanost lokalnog stanovništva za probleme migranata.

Kako se u migrantskoj populaciji maloletnici bez pratnje smatraju najvulnerabilnijim kategorijom, tako je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna prava je donelo obavezujuću Instrukciju o postupanju centara za socijalni rad i ustanova socijalne zaštite za smeštaj korisnika u obezbeđivanju zaštite i smeštaja maloletnih migranata bez pratnje²⁶, kao i Akcioni plan za obezbeđivanje zaštite i smeštaja maloletnih migranata bez pratnje.

Vlada Srbije je 2016. godine usvojila i Uredbu o načinu uključivanja u društveni, kulturni i privredni život lica kojima je priznato pravo na utočište²⁷, a 2018. godine Uredbu o načinu uključivanja u društveni, kulturni i privredni život lica kojima je odobreno pravo na azil²⁸. Migrantima je obezbeđena neophodna zdravstvena i socijalna zaštita, a veća je senzibilisanost lokalnog stanovništva za probleme migranata. Još jedan značajan propis

je i dokument Standardne operativne procedure za zaštitu dece migranata²⁹, namenjen svim institucijama i organizacijama koje su operativne duž rute kretanja dece izbeglica/migranata u Srbiji radi unapređenja postojeće podrške ovoj grupi dece. Proces sprovođenja preporučenih procedura nije ujednačen i njegovo sprovođenje prevashodno zavisi od kapaciteta institucija i organizacija u svakoj sredini.

Od decembra 2016. godine počelo je uključivanje dece migranata u formalni školski sistem kroz pilot projekat koji je sprovodio UNICEF sa partnerskim organizacijama. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donelo je i prosledilo svim školskim upravama obavezujuće Stručno uputstvo za uključivanje učenika izbeglica/migranata u sistem obrazovanja i vaspitanja³⁰ (2017), kojim je bliže propisan način upućivanja i upisa dece, kao i set mera podrške uključivanju u obrazovno-vaspitni sistem migrantima u školskom uzrastu, a organizovane su i obuke o inkluzivnom obrazovanju za više od 500 savetnika spoljnih saradnika i prosvetnih radnika iz opština na čijoj se teritoriji nalaze škole u blizini centara za azil i prihvatnih centara³¹. Od septembra 2017. godine sva deca koja se nalaze u centrima za azil i prihvatnim centrima uključena su u formalno osnovno obrazovanje.

24) - <http://otvorenavlada.rs/uredba-pravo-na-utociste025-lat-doc/>

25) - Beogradski centar za ljudska prava. (2016). Pravo na azil u Republici Srbiji.

26) - https://www.minrzs.gov.rs/files/2018-04-13_142033.pdf

27) - <http://otvorenavlada.rs/uredba-pravo-na-utociste025-lat-doc/>

28) - Beogradski centar za ljudska prava, 2016. Pravo na azil u Republici Srbiji.

29) - <https://www.unicef.org/serbia/publikacije/standardne-operativne-procedure>

30) - <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/STRUCNO-UPUTSTVO.pdf>

31) - <http://azil.rs/deca-migranti-u-srbiji-i-pravo-na-obrazovanje/>

Institucionalni okvir migracione politike u Republici Srbiji i drugi važni akteri

Koordinacija i upravljanje na nacionalnom nivou. Na centralnom nivou koordinacija između državnih institucija se obezbeđuje kroz nekoliko međuresornih tela, od kojih je ključno Koordinaciono telo za praćenje i upravljanje migracijama, zaduženo za davanje smernica za rad ministarstava i posebnih organizacija, definisanje ciljeva i prioriteta migracione politike, kao i za praćenje i upravljanje migracijama na nacionalnom nivou.

Prihvatni centri za tražioce azila i migranata. U Srbiji postoji 19 stalnih i privremenih prihvatnih centara za tražioce azila i migranata – 5 stalnih centara za azil (Krnjača, Bogovađa, Banja Koviljača, Sjenica, Tutin) i 14 prihvatnih centara (Preševo, Vranje, Dimitrovgrad, Bosilegrad, Pirot, Obrenovac, Subotica, Sombor, Kikinda, Principovac, Adaševci, Bujanovac, Divljana, Šid), tako da ukupni kapacitet za smeštaj migranata iznosi 6.000 kreveta.³² Prema podacima iz poslednjeg UNHCR izveštaja neki prihvatni centri su zatvoreni³³, ali postoji mogućnosti da će biti iznova stavljeni u upotrebu tokom zime. Svi navedeni centri su u nadležnosti Komesarijata za izbeglice i migracije.

Ključna uloga Komesarijata za izbeglice i migracije. Svim oblastima migracione politike u Republici Srbiji rukovodi

Komesarijat za izbeglice i migracije³⁴, koji se bavi stručnim i drugim poslovima u vezi sa registracijom, zbrinjavanjem, povratkom i integracijom izbeglica i migranata. Pored Komesarijata, nekoliko ministarstava aktivno učestvuje u procesu zaštite migranata:

Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ključne nadležnosti ovog ministarstva su kontrola prelaska državne granice i kontrola kretanja i boravka stranaca, uključujući i postupak dobijanja azila. Takođe, u cilju zaštite izbeglica i migranata u Srbiji službenici ovog ministarstva brinu i o bezbednosti (zaštita života i lične sigurnosti, sprečavanje nasilja, trgovine ljudima, itd.), kao i održavanju javnog reda i mira. Policijski službenici su najčešće prve osobe sa kojima migranti dolaze u kontakt. Oni obavljaju evidentiranje koje obuhvata izdavanje propisane potvrde sa ličnim podacima. Tokom evidentiranja migrant ima pravo da zatraži azil, usmenim ili pisanim putem. Evidentiranje se završava izdavanjem potvrde koja služi kao dokaz da je migrant izrazio nameru da zatraži azil i da ima pravo boravka u u trajanju od 72 sata, u kom roku se formalno podnosi zahtev za azil. Postupci azilne zaštite su u nadležnosti Kancelarije za azil³⁵.

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Ovo ministarstvo se u najvećoj meri bavi sistemom

32) - <http://www.kirs.gov.rs/articles/azilcentri.php>

33) - U izveštaju UNHCR Centre Profiling Serbia (Traffic Light Overview) iz septembra 2018. se navodi da su četiri centra van upotrebe (Šid, Dimitrovgrad, Divljana, Preševo), <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/55034>

34) - Do usvajanja Zakona o upravljanju migracijama Komesarijat za izbeglice.

35) - Kancelarija za azil je formirana 14. januara 2015. godine, na osnovu Pravilnika o izmenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u Ministarstvu unutrašnjih poslova.

socijalne zaštite, antidiskriminacionom politikom, sistemom porodičnopravne zaštite, ostvarivanjem prava i integracijom izbeglih i raseljenih lica, povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji, zaštitom migranata i dece bez pratnje. U okviru sistema socijalne zaštite još uvek nisu u potrebnoj meri razvijene specifične usluge namenjene migrantskoj populaciji.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Ovo ministarstvo je ključni akter u oblasti prava na obrazovanje izbeglica i migranata, i to na svim nivoima obrazovanja (predškolsko obrazovanje i vaspitanje, osnovno, srednje i visoko obrazovanje, kao i obrazovanje odraslih).

Ministarstvo zdravlja. U Republici Srbiji svi strani državljani, lica bez državljanstva, tražioci azila, lica kojima je priznat status izbeglice ili subsidijarna zaštita, lica koja su stalno naseljena, privremeno borave ili prolaze kroz teritoriju Republike Srbije, imaju pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu za koju se sredstva obezbeđuju iz budžeta³⁶.

Uloga jedinica lokalne samouprave. Na lokalnom nivou su osnovani Savet za migracije čija uloga je praćenje stanja u vezi sa populacijom izbeglica i migranata, osmišljavanje rešenja problema sa kojima se oni suočavaju i stvaranje okruženja za njihovu potpunu integraciju. Savet za migracije obavlja

poslove koji se odnose na: praćenje i izveštavanje Komesarijata o migracijama na teritoriji autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave (JLS). U JLS u kojima saveti ne funkcionišu, ulogu saveta i koordinaciju aktivnosti u vezi sa migrantima i izbeglicama preuzima poverenik komesarijata.³⁷ Planiranje migracione politike na lokalnom nivou se usmerava kroz lokalne akcione planove³⁸.

Organizacije civilnog društva. Zahvaljujući stručnim kadrovima kojima raspolažu i senzibilisanosti angažovanih članova, OCD pružaju važnu podršku u slučajevima povećanog priliva migranata i nosioci su brojnih inicijativa i projekata u oblasti zaštite izbeglica i migranata u Srbiji. Najčešće se pojavljuju kao pružaoci različitih oblika podrške posebno osetljivim grupama migranata i njihovim porodicama. Organizacije u Srbiji su aktivne su u različitim oblastima: organizovanje aktivnosti u zajednici, jačanje kapaciteta institucija i lokalnih samouprava za kreiranje adekvatnih programa za prihvatanje i zaštitu migranata, obezbeđivanje kulturne medijacije³⁹, obezbeđivanje alternativnog smeštaja, organizovanje radionica i aktivnosti psihosocijalne podrške za migrante, sprovođenje programa zaštite specifičnih grupa migranata (maloletnika bez pratnje, žrtava porodičnog nasilja, žrtava trgovine ljudima i dr.).

36) - Zakon o zdravstvenoj zaštiti, 2017. Dostupno na: http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html.

37) - Izveštaj sa fokus grupe sa predstavnicima OCD, održane 11.09.2018.

38) - LAP-ovima se određuju potrebe izbeglica, interno raseljenih lica, povratnika, migranata kojima nije određen status i tražilaca azila i predviđaju mere, aktivnosti i finansijska sredstva za unapređenje njihovog položaja.

39) - Kulturni medijatori su uvedeni kao značajan vid podrške migrantima usled nedostatka ljudskih resursa u okviru institucija, kao i postojeće jezičke i kulturološke barijere u komunikaciji sa migrantima.

Uloga međunarodnih organizacija i agencija Ujedinjenih nacija

Na međunarodnom planu u oblasti migracija Republika Srbija je aktivno uključena u međunarodnu i regionalnu saradnju kao članica Međunarodne organizacije za migracije (IOM), Visokog Komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR), Budimpeštanskog procesa⁴⁰, Praškog procesa⁴¹, Regionalne inicijative za pitanja migracije, azila i izbeglica (MARRI)⁴², regionalne mreže IRIS⁴³, itd. Posebna migraciona pitanja između Srbije i drugih zemalja su regulisana bilateralnim sporazumima (poput pitanja koja se tiču readmisije sa svakom državom članicom EU⁴⁴).

Agencije Ujedinjenih nacija. Svi relevantni akteri u oblasti podrške migrantima saraduju sa mehanizmom za koordinaciju Sistema UN u Srbiji koji se bavi krizom tj. Tematskom grupom UN za izbeglice. Ova Tematska grupa koordinira rad sektorskih radnih grupa kojom rukovodi Vlada:

1. **Radna grupa za zaštitu izbeglica** (kopredsedavaju Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja – MINRZS i UNHCR);

2. **Radna grupa za smeštaj/neprehrambene artikle/sanitarne uslove** (kopredsedavaju Komesarijat za izbeglice i migracije – KIRSM, MINRZS i UNHCR);
3. **Radna grupa za zdravstvenu zaštitu/hranu/ishranu** (kopredsedavaju Ministarstvo zdravlja i Svetska zdravstvena organizacija);
4. **Radna grupa za podršku lokalnim zajednicama** (kopredsedavaju Ministarstvo za lokalnu samoupravu – MDULS i UNDP).

UNHCR – Visoki komesarijat za izbeglice UN⁴⁵ je agencija koja ima mandat da vodi i koordinira međunarodne aktivnosti na zaštiti izbeglica i da rešava probleme izbeglica širom sveta (prevashodno u oblasti zaštite prava i dobrobiti izbeglica, kao i na planu obezbeđivanja trajnih rešenja za izbeglice). U radu na zaštiti izbeglica u Srbiji UNHCR podržava organizacije civilnog društva koje pružaju direktnu podršku migrantima.

40) - <https://www.budapestprocess.org/>

41) - https://ec.europa.eu/home-affairs/content/prague-process-0_en

42) - <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/eu/regionalna-saradnja/marri?lang=cyr>

43) - CSOs proved to have more dynamic networks and regional response on variety of topics, like IRIS Network, which provided a very good response during the refugee crisis and managed to open active channels of communication throughout the Balkan Route.

44) - Jedna od opcija dobrovoljnog povratka je saradnja između zemlje prijema i zemlje porekla, koja je važna za obezbeđenje povratka na dostojanstven i predvidiv način. Iako države često i formalizuju povratke potpisivanjem sporazuma o readmisiji, on svakako mora biti zasnovan na dobrovoljnosti i prihvatanju države porekla, te je saradnja između dve države od neprocenjive važnosti.

45) <http://www.unhcr.rs>

UNICEF – Dečiji fond Ujedinjenih nacija⁴⁶ se bavi pravima i dobrobiti dece. Cilj delovanja UNICEF-a je da omogući da sva deca imaju mogućnosti da obezbede svoje pune potencijale u svakodnevnom životu.

IOM – Rad Međunarodne organizacije za migracije⁴⁷ je da osigura uređeno i humano upravljanje migracijama i iznalaženje praktičnih rešenja za teškoće i probleme koji se tiču migracija, kako bi se obezbedila humanitarna pomoć migrantima kojima je ta pomoć potrebna.

UNFPA – Populacioni fond Ujedinjenih nacija⁴⁸ promovise prava svih žena, muškaraca i dece da uživaju u zdravom životu i

jednakim mogućnostima. UNFPA pruža podršku svim zemljama u korišćenju demografskih podataka u svrhu kreiranja boljih politika i programa.

Druge međunarodne organizacije. Osim agencija Ujedinjenih nacija, u zaštiti izbeglica i migranata i posebno osetljivih grupa unutar ove populacije, u poslednje tri godine, posebno su aktivne međunarodne organizacije: Save the Children⁴⁹, International Rescue Committee⁵⁰, Catholic Relief Services⁵¹, Médecins Sans Frontières⁵², Médecins du Monde⁵³, Real Medicine Foundation⁵⁴, OXFAM International⁵⁵, Jesuit Refugee Service⁵⁶, ADRA⁵⁷, Danish refugee council⁵⁸, Caritas⁵⁹, CARE International⁶⁰, ASB⁶¹ i mnoge druge.

46) - <https://www.unicef.org/serbia/>

47) - <https://serbia.iom.int/sr>

48) - <https://serbia.unfpa.org>

49) - <https://www.savethechildren.net/resources>

50) - <https://www.rescue.org/country/serbia>

51) - <https://www.crs.org/our-work-overseas/where-we-work/serbia>

52) - <http://www.msf.org/en/where-we-work/serbia>

53) - <http://www.medecinsdumonde.org/fr/pays/europe/serbie>

54) - <http://www.realmedicinefoundation.org/our-work/countries/serbia/>

55) - <https://www.oxfam.org/en/tags/serbia>

56) - <http://jrserbia.rs/>

57) - <http://adra.org.rs/>

58) - <https://www.drc.org.rs/pocetna>

59) - http://caritas.rs/caritas/?page_id=52

60) - <http://www.care.org/country/serbia>

61) - <https://asb-see.org/where-we-work/asb-in-serbia/>

ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KAO PRUŽAOCI USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE MIGRANTIMA I DRUGIM RANJIVIM GRUPAMA

Sistem usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji

Sistem socijalne zaštite u Republici Srbiji počiva na vrednostima i načelima poštovanja integriteta i dostojanstva, zabrane diskriminacije, javnosti rada i dostupnosti. Svi korisnici socijalne zaštite imaju pravo na informacije, učešće u donošenju odluka, slobodan izbor usluga, poverljivost podataka i privatnost.⁶²

Zakonodavni okvir. Osnovu zakonodavnog okvira sistema usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji predstavlja Zakon o socijalnoj zaštiti. U cilju uspostavljanja kvaliteta pruženih usluga, ovaj zakon uvodi minimalne standarde usluga, obavezu licenciranja⁶³ stručnih radnika i pružalaca usluga i određene mehanizme kontrole pružanja usluga. Osim toga, oblast socijalne zaštite regulisana je i *Porodičnim zakonom*⁶⁴, *Zakonom*

*o finansijskoj podršci porodici sa decom*⁶⁵, kao i *Pravilnikom o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite*.⁶⁶

Sistem usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji čine sledeće usluge: 1) usluge procene i planiranja, 2) dnevne usluge u zajednici, 3) usluge podrške za samostalan život, 4) savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge, 5) usluge smeštaja. Usluge socijalne zaštite su jednim delom u nadležnosti republičkog nivoa (usluge procene i planiranja, rezidencijalni i porodični smeštaj, skloništa za trgovinu ljudima i zaštićeno stanovanje za osobe sa invaliditetom, osim u najrazvijenijim gradovima i opštinama), a delom u nadležnosti lokalnih samouprava.

62) - Vasiljević Vlaović D. (2013). Vodič za organizacije civilnog društva. Standardi usluga socijalne zaštite u zajednici i procedure licenciranja. Beograd: Centar za liberalno-demokratske studije.

63) - Licenciranje je postupak u kome se ispituje da li pružalac usluga socijalne zaštite (organizacija), odnosno stručni radnik (pojedinaac) ispunjavaju kriterijume i standarde za pružanje usluga u oblasti socijalne zaštite.

64) - http://www.paragraf.rs/propisi/porodicni_zakon.html.

65) - http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finansijskoj_podrsci_porodici_sa_decom.html

66) - Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite utvrđeni su standardi za sledeće usluge: dnevni boravak, pomoć u kući, lični pratilac deteta, personalna asistencija, stanovanje uz podršku, svratište, smeštaj u prihvatilište i predah smeštaj. <http://www.zavodsz.gov.rs/PDF/podzak/Pravilnik%20o%20blizim%20uslovima%20i%20standardima%20za%20pruzanje%20usluga%20socijalne%20zastiti.pdf>

Rasprostranjenost usluga socijalne zaštite. Usluga smeštaja je među najzastupljenijim uslugama socijalne zaštite, dok su vaninstitucionalne usluge u mandatu lokalnih samouprava nedovoljno i neravnomerno razvijene. Prema istraživanjima⁶⁷, usluge socijalne zaštite u zajednici se obezbeđuju u 133 od 145 opština i gradova (2016), u 12 jedinica lokalne samouprave se ne pruža nijedna usluga socijalne zaštite, dok približno četvrtina jedinica lokalne samouprave obezbeđuje samo jednu uslugu (uglavnom uslugu pomoć u kući za odrasla i starija lica). Stoga se može zaključiti da usluge socijalne zaštite koje su u nadležnosti lokalnih samouprava u Srbiji nisu razvijene u potrebnom obimu i neravnomerno su dostupne. Na ovaj zaključak upućuju nedovoljna, odnosno mala sredstva koja jedinice lokalne samouprave izdvajaju za ove namene, relativno mali broj korisnika, ali i privremenost i neodrživost nekih usluga.

Najrasprostranjenije su dnevne usluge u zajednici. Najbrojnije su usluge pomoć u kući za odrasla i starija lica i dnevni boravci za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Osim ovih, sve ostale usluge su prisutne u malom broju opština i gradova.

Pružaoци usluga socijalne zaštite. Ključnu ulogu među pružaocima usluga socijalne zaštite decenijama unazad imali su centri za socijalni rad. Zakon o socijalnoj zaštiti (2011) otvorio je mogućnost da pružaoci usluga socijalne zaštite mogu biti iz

javnog, privatnog ili civilnog sektora. Ipak, istraživanja pokazuju da među pružaocima usluga dominiraju ustanove iz državnog sektora⁶⁸.

Finansiranje usluga socijalne zaštite. Ukupni rashodi za usluge socijalne zaštite u 2015. godini iznosili su približno 2,6 milijardi dinara. Najviši rashodi za usluge zabeleženi su u Beogradu, gotovo 1,1 milijardi dinara, čak 42% ukupnih rashoda za ove namene u Srbiji. Nešto veći rashodi prisutni su u još jednom broju gradova (Novi Sad, Niš i Subotica). U polovini lokalnih samouprava u Srbiji za usluge socijalne zaštite izdvajano je manje od 5 miliona dinara godišnje. Analiza rashoda za lokalne usluge socijalne zaštite po stanovniku pokazuje da rashodi u proseku iznose svega približno 280 dinara per capita godišnje, a u preko dve trećine JLS i manje od tog iznosa.

Namenski transferi za finansiranje usluga socijalne zaštite. Vlada je u martu 2016. godine usvojila Uredbu o namenskim transferima u socijalnoj zaštiti⁶⁹ kojom se utvrđuje visina transfera, kriterijumi za njegovu raspodelu, kao i kriterijumi za učešće JLS. Namenski transferi obezbeđuju dodatna sredstva iz nacionalnog budžeta za finansiranje usluga socijalne zaštite u nadležnosti JLS. Uredbom je precizirano da su sredstva namenjena za usluge socijalne zaštite u manje razvijenim JLS, u opštinama u kojima se nalaze ustanove u procesu transformacije, kao i za finansiranje inovativnih usluga i usluga socijalne zaštite od posebnog značaja za Republiku Srbiju.

67) - Matković G., Stranjaković M. (2016). Mapiranje usluga socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji. Vlada Republike Srbije. Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, Beograd.

68) - Nedržavni sektor preovlađuje jedino među pružaocima malo rasprostranjene usluge dnevni boravak za odrasle, dok se usluga dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom pruža podjednako u državnom i u nedržavnom sektoru.

69) - <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/reg/viewAct/a3c09dcb-b227-4a81-8106-74e694f00301>

Usluge socijalne zaštite u Srbiji prema izveštajima EK o napretku⁷⁰. Ocenjujući razvoj usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji u izveštajima o napretku, Evropska komisija smatra da je u protekloj dekadi značajno unapređen okvir za pružanje usluga. S druge strane, Evropska komisija konstatuje da su istovremeno dostupnost i kvalitet usluga u zajednici ostali veoma ograničeni i nejednaki, kao i da poslednjih godina „nije bilo napretka u vezi sa razvojem usluga socijalne zaštite na lokalnu“ (2018).

Evropska komisija smatra da je „raspoloživost usluga socijalne zaštite u zajednici u čitavoj zemlji i dalje ograničena“ (2012), da su „usluge socijalne zaštite neravnomerno raspoređene i nisu dostupne u svim delovima zemlje“ (2014), kao i „da je kvalitet usluga nejednak“ (2015). Takođe, Evropska komisija ukazuje na to da „treba razvijati integrativne socijalne usluge“ (2013) i raditi na „objedinjavanju zdravstvenih usluga, usluga obrazovanja i socijalne zaštite“ (2014).

Usluge socijalne zaštite i migranti

Pravo migranata na korišćenje usluga socijalne zaštite

Registrovani migranti imaju pravo na korišćenje usluga socijalne zaštite. Prema *Zakonu o socijalnoj zaštiti (član 6)* korisnici socijalne zaštite mogu biti i strani državljani i lica bez državljanstva, u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorima. Ovo znači da svi migranti, registrovani pri ulasku u Srbiju, imaju pravo na korišćenje usluga socijalne zaštite u Srbiji u jednakoj meri kao i njeni građani. Stranim državljanima kao korisnicima sistema socijalne zaštite garantovana su nekolika prava: pravo na informacije od značaja za utvrđivanje njihovih socijalnih potreba, kao i o tome kako te potrebe mogu biti zadovoljene; pravo na učešće u proceni svog stanja i u donošenju odluka koje se odnose na izbor i prihvatanje usluge; pravo na poverljivost podataka i privatnost prilikom pružanja usluge; pravo na pritužbu (članovi 34–39). Takođe, Zakon predviđa finansiranje usluge smeštaja za žrtve trgovine ljudima iz republičkog budžeta (član 206).

70) - U ovom delu svi citati se odnose na godišnje izveštaje Evropske komisije za Republiku Srbiju. Navedena godina u zagradi označava godinu u kojoj je izveštaj Evropske komisije objavljen. Dostupno na: <http://www.mei.gov.rs/src/dokumenta/eu-dokumenta/godisnji-izvestaji-ek>

71) - Ibid.

U praksi, usluge socijalne zaštite izbeglicama i migrantima

se pružaju u malom obimu. Centri za socijalni rad, koji predstavljaju ključnu instituciju sistema socijalne zaštite, najčešće se bave decom i delom žrtvama trgovine ljudima i nasilja. Postojeći kapaciteti za integraciju migranata u Republici Srbiji i dalje nisu u mogućnosti da odgovore na potrebe migrantske populacije kada su u pitanju usluge socijalne zaštite. Kao najslabija karika javlja se sistemsko zbrinjavanje maloletnika bez pratnje i odvojene dece koja se uglavnom tretiraju kao odrasli i koja se smeštaju u privremene centre za smeštaj migranata zajedno sa odraslima.⁷¹

Centri za socijalni rad su ključne institucije u sistemu usluga socijalne zaštite. U kontekstu zaštite posebno osetljivih grupa migranata važno je istaći da su centri za socijalni rad nadležni za zaštitu interesa i prava dece u svim situacijama kada ona mogu

biti ugrožena, kao i zaštitu žrtava porodičnog nasilja i odraslih i starih koji ne mogu da žive u svojoj porodici i nisu u stanju da odlučuju o sebi.

Usled nedostatka ljudskih resursa za rad sa migrantima u okviru centara za socijalni rad u opštinama koje su u većoj meri pogođene prilivom migranata, angažovani su terenski socijalni radnici. S obzirom na to da oni nisu zaposleni u centru za socijalni rad, ovi terenski radnici ne mogu da vrše javna ovlašćenja, odnosno ne mogu da donose odluke o detetu, ali su u mogućnosti da realizuju postupke prilagođenog vođenja slučaja⁷².

Institucije koje obezbeđuju usluge smeštaja za migrante.

Jedno od najozbiljnijih pitanja je prijem i smeštaj maloletnika bez pratnje i odvojene dece migranata. Ingerencije u procesu smeštaja maloletnika bez pratnje i odvojene dece ima sistem socijalne zaštite kao organ starateljstva. Institucije koje se bave pružanjem usluge smeštaja za različite grupe korisnika su:

Ustanove socijalne zaštite za smeštaj dece migranata obezbeđuju urgentno i privremeno zbrinjavanje dece kojima je ovaj vid podrške potreban. Postupak smeštaja se realizuje na osnovu usmenog ili pisanog rešenja organa starateljstva. U nastavku je pregled najvažnijih ustanova za smeštaj dece i omladine: Zavod za vaspitanje dece i omladine u Beogradu

i Zavod za vaspitanje dece i omladine u Nišu, Dom za decu ometenu u razvoju Kolevka u Subotici, Centar za zaštitu odojčadi, dece i omladine u Beogradu, kao i sve druge ustanove za smeštaj dece mogu pružati smeštaj maloletnim migrantima ukoliko za tim postoji potreba i ako su postojeći kapaciteti raspoloživi.

- 1. Prihvatišta za žene koje su pretrpele nasilje** (žene žrtve porodičnog i partnerskog nasilja) predstavljaju specijalizovanu uslugu u okviru sistema socijalne zaštite. Smeštaj se obezbeđuje u trajanju do šest meseci, a aktivnosti podrške podrazumevaju ispunjenje osnovnih životnih potreba, bezbedan i prijatan ambijent, pravnu podršku, podršku pri školovanju i zapošljavanju.
- 2. Centri za porodični smeštaj i usvojenje** su ustanove socijalne zaštite koje se bave zaštitom dece kroz hraniteljstvo. U obavljanju poslova iz svoje nadležnosti ovi centri direktno saraduju sa centrima za socijalni rad. U kontekstu uspešnije integracije dece migranata u Srbiji, hraniteljstvo još uvek nije zaživelo kao vrsta usluge.
- 3. Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima** je ustanova socijalne zaštite koja obavlja poslove procene stanja, potreba, snaga i rizika žrtava trgovine ljudima, vrši poslove identifikacije i obezbeđuje adekvatnu pomoć i podršku žrtvama trgovine ljudima u cilju njihovog oporavka i

OCD kao pružaoci usluga socijalne zaštite

reintegracije.

Uloga OCD kao pružalaca usluga socijalne zaštite značajno je porasla. Trend uključivanja nedržavnog sektora u sferu

pružanja socijalnih usluga deo je procesa decentralizacije, tj. novog, promenjenog shvatanja uloge države u socijalnom sektoru, kao i promena koje se dešavaju u okviru samog sektora

socijalnih usluga.⁷³ Imajući u vidu iskustvo organizacija civilnog društva u radu sa različitim osetljivim grupama (žrtvama nasilja i diskriminacije, socijalno isključenima, itd.) i njihovu već izgrađenu senzitivisanost, sa jedne strane, kao i preopterećenost institucija, sa druge strane, OCD preuzimaju sve važniju ulogu u sistemu pružanja usluga socijalne zaštite.

Informisanje i pružanje usluga – dve najvažnije funkcije OCD. Zahvaljujući većoj fleksibilnosti i autentičnoj neprofitnoj motivaciji, čak i manje OCD uspevaju značajno da doprinesu poboljšanju položaja marginalizovanih grupa, pružajući usluge onima do kojih državne institucije ne dopiru. Na taj način upravo OCD stižu do potencijalnih korisnika koji nisu koristili pojedine usluge uglavnom zato što nisu ni znali za njihovo postojanje.

OCD kao ovlašćeni pružaoci usluga socijalne zaštite. Sve OCD koje žele da se bave pružanjem usluga socijalne zaštite mogu da dobiju status ovlašćenih pružalaca ukoliko imaju licencu za pružanje određene usluge i u okviru javne nabavke sklope ugovor sa naručiocem o pružanju usluge.

Neophodno je unapređivanje poverenja lokalnih vlasti i OCD. Odnos lokalnih vlasti prema OCD kao pružaocima usluga karakteriše nedovoljno visok nivo poverenja i spremnosti na saradnju. Usled odsustva poverenja, OCD često pružaju samo one socijalne usluge koje državni sektor ne pruža, koje su nove u spektru ponude, tako da one ne zamenjuju postojeće državne servise i ne predstavljaju suštinsko uvođenje konkurencije u socijalni sektor⁷⁴.

OCD kao pružaoci usluga socijalne zaštite izbeglicama i migrantima

Zahvaljujući svom iskustvu u radu sa različitim osetljivim grupama, stručnosti svojih zaposlenih, efikasnijem delovanju u promenjenim okolnostima i već izgrađenoj senzibilnosti, kao i preopterećenosti državnog sistema potrebama raznih korisnika, OCD preuzimaju sve važniju ulogu u sistemu pružanja usluga socijalne zaštite. Ovo se posebno odnosi na podršku migrantima.

Gledano iz ugla pružanja podrške izbeglicama i migrantima, kao što je navedeno centri za socijalni rad se u najvećoj meri bave zaštitom maloletnika bez pratnje i ženama u riziku od nasilja, i

to uz asistenciju OCD. Takođe, u oblasti pružanja psihosocijalne podrške OCD raspolažu stručnim i iskusnim kadrom, te se može reći da dominantno pružaju ovu vrstu usluge u odnosu na institucije.

Problemi sa kojima se OCD susreću prilikom pružanja usluga socijalne zaštite tiču se slučajeva koji zahtevaju multisektorsku saradnju ili uslugu koja predstavlja kombinaciju usluga iz različitih sistema. Centri za socijalni rad i usluge socijalne zaštite, izolovano posmatrano, ne mogu da unaprede položaj najugroženijih bez

72 - Njihovi poslovi definisani su Standardnim operativnim procedurama za zaštitu dece izbeglica/migranata.

73) - Matković G. et al. (2009). Uloga nevladinih organizacija u pružanju usluga socijalne zaštite. Beograd: CLDS.

74) - Vlada Republike Srbije, SIPRU (2014). Drugi nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva. Beograd.

povezivanja sa institucijama u drugim sektorima.

U tematskom smislu najveći broj organizacija civilnog društva se bavi: *1) izazovima maloletnika bez pratnje, 2) zaštitom dece žrtava trgovine ljudima i 3) zaštitom žrtava rodno zasnovanog nasilja.*

Značajan aspekt rada organizacija civilnog društva jesu i obuke za zaposlene u javnom sektoru, preciznije u sistemima koji pružaju podršku migrantima (policija, sistem socijalne zaštite, zdravstveni, obrazovni sistem, pravosuđe), kao i za predstavnike

drugih OCD koje rade sa migrantima. Teme koje su posebno značajne u ovom segmentu jesu one koje se odnose na sticanje kompetencija i upoznavanje različitih kulturnih obrazaca, multikulturalnost, borba protiv predrasuda i stereotipa i sl., ali i teme koje su usmerene na sticanje znanja o dečjim i ženskim pravima, zakonskom i strateškom okviru i resursima za delovanje i pružanje adekvatne zaštite maloletnika bez pratnje, odvojenoj deci, deci žrtvama trgovine, ženama žrtvama nasilja i sl.

KLUČNI IZAZOVI SA PRUŽANJEM USLUGA SOCIJALNE ZAŠTITE, SA FOKUSOM NA USLUGE MIGRANATA

Prvi problem sa kojim se migranti sreću pri dolasku je **jezička i kulturološka barijera**. Dakle, za prvi kontakt je potrebno obezbediti kulturne medijatore/prevodioce koje govore makar engleski jezik, vodeći računa o zastupljenosti oba pola iz razloga što migrantkinje možda neće razgovarati sa muškarcima (prevodiocima, medijatorima).

Drugo, tokom svog puta od njihove zemlje do dolaska u Srbiju, neretko se dešavaju **razni oblici nasilja** unutar grupa koje je teško uočiti. Stoga je u smeštajima u kojima se izbeglice smeštaju važno obezbediti makar minimalne uslove za bezbednost svih kategorija izbeglica.

Veliki problem je i **smeštanje maloletnika bez pratnje u isti prostor u kome su smešteni odrasli**, prevashodno zbog mogućnosti pojave raznih oblika nasilja (naročito seksualnog) nad decom. Smeštaj dece u zavode za zaštitu dece takođe ima svoje manjkavosti iz nekoliko uglova. Smeštanje dece u hraniteljske porodice takođe nije idealno rešenje zbog postojeće jezičke barijere i kreiranja privremenih socijalnih odnosa.

Prema istraživanju opisanom u publikaciji Kako osigurati uspešnu i održivu integraciju izbeglica i migranata (2018), ključni izazovi

u vezi sa pružanjem usluga migrantima su: **loši uslovi života u centrima i nesenzitivnost osoblja koje radi u njima na potrebe izbeglica i migranata**⁷⁵.

Kao specifični se javljaju izazovi **neurednog vođenja evidencije i dokumentacije**, kao i **nedostatak kapaciteta za participativno planiranje i evaluaciju**, ali i **nesistematična i sporadična međusektorska saradnja**. Takođe, izazov u radu centara za socijalni rad predstavlja delovanje u vrlo specifičnim oblastima i osetljivim situacijama.

Nepouzdana podaci. U Srbiji ne postoje pouzdana evidencija o specifičnim grupama u okviru opšte grupe migranata (poput maloletnika bez pratnje), što je polazna osnova za sistematsko praćenje položaja i kretanja migranata i tražilaca azila i osnov za praćenje ispunjavanja obaveza Srbije u pogledu pružanja adekvatne zaštite. Sličan problem predstavljaju i nedovoljno precizni podaci o broju žrtava trgovine ljudima, kao i o broju dece izložene nasilju.

Nedovoljni i neadekvatni resursi u okviru institucija. Postojeći ljudski i materijalni resursi u institucijama sistema nisu

75) - Netkova B. et al. (2018). Kako osigurati uspešnu i održivu integraciju izbeglica i migranata. Beograd: Atina.

dovoljni⁷⁶, a situaciju dodatno komplikuje postojeća jezička i kulturološka barijera. Dodatno, zabrana zapošljavanja u javnom sektoru onemogućava sistemsko angažovanje odgovarajućeg kadra.⁷⁷

Nije uspostavljen sistem za identifikaciju i reakciju u slučajevima nasilja i trgovine decom. Iako sistem postoji, on nije u dovoljnoj meri pripremljen za reakciju u slučajevima nasilja i trgovine ljudima među migrantskom populacijom.

Neophodno je definisanje i praćenje sprovođenja standarda kvaliteta pružanja usluga. Usluge psihosocijalne podrške uglavnom pružaju OCD. Međutim, nisu definisani standardi kvaliteta usluga koje se pružaju, uključujući i kompetencije angažovanih u aktivnostima (naročito na planu pružanja psihosocijalne podrške). Početkom 2018. godine Svetska zdravstvena organizacija (WHO) je inicirala izradu *Smernica za pružanje psihosocijalnih usluga* koje bi trebalo da definišu standarde, kvalifikacije, vrste usluga, mehanizme evaluacije i praćenja realizacije ovih usluga. Ovaj dokument je usvojen od strane Ministarstva zdravlja i Komesarijata za izbeglice i migracije.

76) - Udruženje Praxis je sprovelo inicijalnu procenu 83 maloletnika bez pratnje i razdvojene dece, u okviru koje su kontaktirali centre za socijalni rad kako bi se obavila registracija i obezbedio smeštaj. Socijalni radnici u čak 43 slučaja nisu ni izašli na teren već su obavili razgovor ili telefonom ili su tražili od drugih organizacija da provere sa detetom da li želi da ide u neki od centara. Takođe zaposleni u centrima za socijalni rad u toku vikenda izlaze na teren samo u hitnim slučajevima (Praxis Protection Monitoring Report, 16 October – 30 November 2016, Belgrade, 2016).

77) - Videti primer odgovora nadležnog ministarstva na molbu upućenu od strane centra za socijalni rad iz Loznice, http://www.ombudsman.rs/attachments/4398_Odgovor%20Ministartvo%20za%20rad%20BK.pdf

Ne postoji pregled održanih obuka za zaposlene za rad sa migrantima. U poslednjih nekoliko godina, od početka migrantske krize koja je zahvatila i Srbiju, realizovan je veliki broj obuka kako za predstavnike institucija, tako i za predstavnike OCD u cilju podizanja kapaciteta za rad u novonastalim okolnostima. Međutim, sistem monitoringa nije celovit pa se često dešava da nema podataka o tome koje obuke su održane, koliko je bilo učesnika, kakvi su efekti obuka, itd.

Nefunkcionalna podela odgovornosti između institucija i OCD. Jedan od primera nedoslednosti u primeni formalnih mehanizama upućivanja između institucija sistema i OCD koje rade na zaštiti dece je situacija upućivanja maloletnika bez pratnje. Mnoge OCD koje se bave zaštitom dece kao jednu od svojih prioritetnih delatnosti vide identifikaciju i upućivanje maloletnika bez pratnje i odvojene dece bez obzira na uzrast, iako standardne operativne procedure omogućavaju OCD da rade na identifikaciji i upućivanju dece iznad 14 godina. Problem sa kojim se OCD suočavaju je da centri za socijalni rad nedovoljno brzo reaguju i često ne koriste svoja ovlašćenja kada postoje indicije da se desilo ili postoji opasnost od nasilja, krijumčarenja i/ili eksploatacije dece.

PREPORUKE I DELOVANJA NA NACIONALNOM NIVOU

Gledano sa aspekta pružanja usluga socijalne zaštite u celini, a imajući u vidu težnju za širim učešćem OCD u ovoj oblasti, preporuke obuhvataju dva nivoa. Prvi nivo je univerzalan i odnosi se na usluge koje se pružaju svima, dok se drugi nivo preporuka odnosi isključivo na migrante.

1. Unapređivanje sistema usluga socijalne zaštite u Republici Srbiji

- Dalje regulisanje i sprovođenje procesa deinstitutionalizacije, sa akcentom na preveniranje nove institucionalizacije dece, zatvaranje velikih ustanova za decu sa smetnjama u razvoju i efektivniju deinstitutionalizaciju odraslih kroz razvoj novih programa i usluga u zajednici.
- Uspostavljanje mehanizama i programa za podršku prirodnoj porodici i za prevenciju (necelishodnog) izdvajanja dece.
- Sprovođenje sveobuhvatne analize za uspostavljanje minimalnog paketa dostupnih usluga na lokalnom nivou u odnosu na nacionalne prioritete i prihvaćene međunarodne obaveze.
- Definisane cene usluga socijalne zaštite u zajednici po korisniku, za minimalni standard kvaliteta usluge.
- Unapređivanje mehanizma namenskih transfera, sa posebnim akcentom na bolje definisanje kriterijuma za JLS za dobijanje namenskih transfera.
- Sprovođenje programa unapređivanja kapaciteta lokalnih samouprava, OCD i ostalih aktera na lokalnom nivou u vezi sa procesom utvrđivanja potreba, finansiranjem i sprovođenjem kvalitetnih usluga socijalne zaštite.
- Razvoj funkcionalnog sistema za nadzor i evaluaciju pružanja usluga socijalne zaštite. Jačanje kontrolnih službi (kadrovsko i stručno), jačanje inspekcije socijalne zaštite i uspostavljanje nadzora nad stručnim radom nad pružaocima usluga socijalne zaštite.
- Završetak procesa standardizacije usluga i licenciranja ustanova socijalne zaštite i stručnih radnika.
- Regulisanje postupka uvođenja novih usluga i definisanja novih standarda u sistemu socijalne zaštite, podsticanje razvoja inovativnih programa i usluga socijalne zaštite.
- Razvoj regionalnih usluga u oblasti socijalne zaštite posebno u slučajevima gde je potreban visok nivo ekspertize ili za pojave koje nemaju visoku učestalost, kao i za zadovoljavanje potreba za veći broj malih sredina.
- Razvoj mehanizama saradnje između institucija i organizacija u oblasti socijalne zaštite sa drugim sistemima u cilju obezbeđivanja integrativnosti usluga, višeg nivoa socijalne uključenosti korisnika socijalne zaštite u društvo.
- Jačanje uloge i položaja centara za socijalni rad kao ključne institucije sistema socijalne zaštite. Povećanje broja zaposlenih stručnih radnika i saradnika u centrima za socijalni rad. Uvođenje stručnih saradnika ili para-profesionalaca u

socijalnu zaštitu. Unapređivanje terenskog rada koji će omogućiti otkrivanje ugroženih pojedinaca i porodica.

- Unapređivanje kvaliteta usluga socijalne zaštite na kroz jačanje sistema praćenja i evaluacije lokalnih usluga socijalne zaštite.

2. Unapređivanje usluga za podršku migrantima u Republici Srbiji

- Pобољшanje postojećeg sistema informisanja migranata o njihovim pravima i uslugama koje im stoje na raspolaganju. Kako centri za socijalni rad nemaju kapacitete za sveobuhvatnije informisanje migranata o uslugama, ova uloga bi mogla u celini da bude ustupljena OCD.
- U cilju što kvalitetnijeg informisanja treba kreirati i kontinuirano ažurirati spisak i opis usluga dostupnih na nacionalnom i lokalnom nivou (uključujući programe i usluge koje pružaju OCD), namenjene svim osobama iz populacije izbeglica i migranata.
- Usled kulturoloških razlika neretko se dešava da žene migrantkinje ostanu bez informacija, zbog čega je posebno važno voditi računa o tome da distribuirane informacije stignu do svih migranata – i muškaraca i žena.
- Angažovanje kulturnih medijatora i medijatorki kao terenskih radnika centara za socijalni rad u cilju lakšeg pristupa migrantima o njihovim pravima.
- Uspostavljanje pouzdane baze podataka o migrantskoj populaciji kroz saradnju između policije, lokalnih poverenika za izbeglice i migracije, centara za socijalni rad, lokalnih saveta za migracije i OCD.
- Sprovoditi programe senzibilizacije angažovanih u radu sa

migrantima – obuke za zaposlene u različitim institucijama sistema (policija, sistem socijalne zaštite, zdravstveni, obrazovni sistem, pravosuđe), kao i za predstavnike OCD.

- Jačanje postojećih kapaciteta centara za socijalni rad kroz razvoj saradnje centara i OCD na lokalnom nivou i angažovanje spoljnih saradnika centara za socijalni rad na osnovu ugovora o povremenim i privremenim poslovima.
- Jačanje postojećih institucionalnih kapaciteta kroz adekvatne obuke i razmene iskustava iz prakse kroz vršnjačko učenje, mentorstva, skupova razmene iskustava i praksi (peer review).
- Jačanje kapaciteta lokalnih saveta za migracije.
- Iskoristiti postojeće kapacitete sistema socijalne zaštite i osnažiti ih kako bi se pre svega obezbedili adekvatan smeštaj i zaštita, naročito za maloletnike bez pratnje. Preispitati alternativne oblike smeštaja za maloletnike bez pratnje, dalje razvijati koncept hraniteljstva, kao i potencijalne načine finasiranja novih vrsta servisa. Takođe, važno je učiniti postojeće smeštajne kapacitete bezbednim za žene i devojke u cilju sprečavanja nasilja nad njima.
- Razvijati programe psihosocijalne podrške za migrante, naročito za osobe koje su bile žrtve nasilja ili trgovine ljudima.
- Uspostavljanje svratišta u manjim sredinama omogućilo bi osposobljavanje dnevnog prostora za boravak pre svega dece.
- Pružanje sveobuhvatne podrške lokalnim zajednicama u sprovođenju programa integracije, u skladu sa postojećim propisima Republike Srbije. Razvijati programe radne aktivacije, prekvalifikacije i ekonomskog osnaživanja migranata.
- Informisanje i senzibilizacija javnosti o pravima migranata. Uključivanje medija u kampanju smanjenja diskriminacije prema migrantima.

PREPORUKE I DELOVANJA NA REGIONALNOM NIVOU

- Uspostavljanje redovnih događaja za razmenu prakse (peer review) između zemalja u regionu Zapadnog Balkana, kao i sa zemljama članicama EU. Poseban značaj u tom smislu ima razmena iskustava između BJR Makedonije i Srbije sa Albanijom, Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom, koje se nalaze na tzv. novoj Balkanskoj ruti.
- Uspostavljanje instrumenata za razmenu iskustava na konceptualnom i tehničkom nivou, razmenu podataka i uspostavljanje stalnog foruma za diskusije na regionalnom nivou.
- Podrška razvoju regionalnih projekata na različitim nivoima (kroz finansiranje EU ili bilateralnih donatora), usmerenih na unapređivanje položaja migranata: saradnja partnera na nacionalnim i lokalnim nivoima, saradnja organizacija civilnog društva u regionu, i sl.
- Podsticati regionalno umrežavanje OCD, prevashodno kroz postojeće mreže koje se bave uslugama socijalne zaštite i podrškom migrantima.
- Unapređivanje sistema za praćenje i evaluaciju na regionalnom nivou. Definisanje specifičnih indikatora i prikupljanje podataka koji se odnose na migrante.
- Razvoj regionalnih mehanizama za rano upozoravanje u vezi sa položajem migranata.
- Sprovedenje regionalnih istraživanja u vezi sa specifičnim pitanjima koja se tiču položaja migranata (pristup migranata tržištu rada, pristup migranata obrazovanju, istraživanje o obrazovnom nivou i veštinama migrantske populacije, istraživanje o uticaju migracija na ekonomski razvoj u Regionu Zapadnog Balkana, itd.). Anđelković M. et al. (2016).

LITERATURA

- Migranti i migrantkinje u iregularnom statusu u Republici Srbiji – aktuelna pitanja i perspektive. Beograd: Grupa 484
- BG centar za ljudska prava. (2017). Pravo na azil u Republici Srbiji. Beograd: BG centar za ljudska prava
- CSP & SIPRU. (2016). Mapiranje usluga socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji. Beograd: CSP
- Cvejić M., Marković J. (2017). Nasilje nad ženama i devojčicama u izbegličkoj i migrantskoj populaciji u Srbiji. Beograd: Atina.
- HR Watch – World Report 2017
- IPSOS. (2013). Odnos predstavnika organa javne vlasti prema diskriminaciji u Srbiji (ppt)
- Krivični zakonik, „Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016
- Matković G. et al. (2009). Uloga nevladinih organizacija u pružanju usluga socijalne zaštite. Beograd: CLDS
- MPNTR. (2017). Stručno uputstvo za uključivanje učenika izbeglica/migranata u sistem obrazovanja i vaspitanja
- MRZBSP. (2018). Instrukcija o postupanju centara za socijalni rad i ustanova socijalne zaštite za smeštaj korisnika u obezbeđivanju zaštite i smeštaja maloletnih migranata bez pratnje
- MRZBSP. (2017). Informator o radi Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
- Netkova B. et al. (2018). Kako osigurati uspešnu i održivu integraciju izbeglica i migranata. Beograd: Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama Atina
- Porodični zakon, „Sl. glasnik RS”, br. 18/2005 i 72/2011
- Praxis protection report. (2017)
- UNHCR. Refugee Emergency – Briefing note on Unaccompanied and separated children
- UNHCR Centre Profiling Serbia – Traffic Light Overview. (2018)
- UNICEF Srbija. (2016). Standardne operativne procedure za zaštitu dece migranata
- UNICEF (1989). Konvencija o pravima deteta

- Vlada Republike Srbije. (2015). Plan reagovanja u slučaju povećanog broja migranata za period od oktobra 2016. do marta 2017. godine
- Vlada Republike Srbije. (2017). Odluka o izmenama i dopunama Odluke o obrazovanju radne grupe za rešavanje problema mešovityh migracionih tokova. „Sl. glasnik RS”, broj 73/2017
- Vlada Republike Srbije. (2018). Migracioni profil 2017
- Vlada Republike Srbije. (2016). Uredba o namenskim transferima u socijalnoj zaštiti. „Sl. glasnik RS”, broj 18/2016
- Vlada Republike Srbije (2014). Drugi nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva
- Vlada Republike Srbije. (2015). Plan reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata
- Vasiljević Vlaović D. (2013). Vodič za organizacije civilnog društva. Standardi usluga socijalne zaštite u zajednici i procedure licenciranja. Beograd: Centar za liberalno-demokratske studije
- Zakon o socijalnoj zaštiti, „Sl. glasnik RS”, broj 24/2011
- Zakon o strancima, „Sl. glasnik RS”, br. 97/2008, Zakon o azilu i privremenoj zaštiti, „Službeni glasnik RS”, br. 109/2007, Zakon o upravljanju migracijama, „Sl. glasnik RS”, br. 107/2012
- Zakon o izbeglicama, „Sl. glasnik RS”, broj 18/92, „Sl. list SRJ”, broj 42/02 - SUS i „Sl. glasnik RS”, broj 30/10
- Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom, „Sl. glasnik RS”, br. 113/2017 i 50/2018
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, „Sl. glasnik RS”, br. 88/2017 i 27/2018
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti, „Sl. glasnik RS”, br. 107/2005, 72/2009 - dr. zakon, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 - dr. zakon, 93/2014, 96/2015 i 106/2015)

Vodeći partner na projektu

Inicijativa za razvoj i saradnju (IDC), Srbija - posvećena socijalnoj i ekonomskoj inkluziji ugroženih kategorija stanovništva i zaštiti njihovih ljudskih prava.

www.idcserbia.org

admin@idcserbia.org

Facebook /idc.serbia

Partneri na projektu

ASB SEE, Nemačka - Arbeiter Samariter Bund - je aktivno uključena u povratak i reintegraciju izbeglica i raseljenih lica, socijalno-ekonomskog uključivanja marginalizovanih grupa, obezbeđivanje integracije Roma i jačanje civilnog društva u jugoistočnoj Evropi.

www.asb-see.org

asb.serbia@asb-see.org

LIRC CD, Bosna i Hercegovina, želi da pruži svoj doprinos kako bi politike i programi socio-ekonomskog razvoja bili adekvatni i efikasni.

www.lircd.org

lircd@blic.net

Otvorena Porta - La Strada, Makedonija – Open Gate La Strada - je organizacija posvećena borbi protiv nasilja i trgovine ljudima, koja ima za cilj izgradnju društva u kome su ljudska prava široko poštovana i svi građani imaju jednake mogućnosti za socijalno-ekonomsku nezavisnost.

www.lastrada.org.mk

lastrada@lastrada.org.mk

Inicijativa ARSIS, Albanija – organizuje kvalitetne programe za decu koja pripadaju ugroženim grupama, mlade, žene i porodice izložene riziku kroz saradnju sa državnim institucijama i organizacijama civilnog društva.

www.arsis-al.org

arsistirana@gmail.com

SOS Podgorica, Crna Gora - radi na otklanjanju svih oblika nasilja i diskriminacije nad ženama i djecom kroz obezbeđivanje servisa podrke, obrazovne programe i javno zastupanje u cilju stvaranja efikasnog sistema socijalne i druge zaštite osoba sa iskustvom nasilja.

www.sospodgorica.me

sos_pg@t-com.me

Facebook /sostelefonpodgorica

Twitter /sospodgorica